

AKOS

AGENCIJA ZA KOMUNIKACIJSKA
OMREŽJA IN STORITVE
REPUBLIKE SLOVENIJE

Številka: 38241-3/2014/18

Datum: 4.7.2014

Zadeva: Odgovori na prejeta mnenja in pripombe zainteresirane javnosti na objavljeno analizo upoštevne trga 3 »Zaključevanje klicev v posamičnih javnih telefonskih omrežjih na fiksni lokaciji (medoperaterski trg)«

Agencija je na podlagi 100. člena Zakona o elektronskih komunikacijah (Ur. l. RS, št. 109/12, 110/13 in 40/14 – ZIN-B; v nadaljevanju ZEKom-1) ponovno opravila analizo upoštevne trga 3 »Zaključevanje klicev v posamičnih javnih telefonskih omrežjih na fiksni lokaciji (medoperaterski trg)«. Agencija se je za ponovitev analize predmetnega upoštevne trga odločila na podlagi pripomb Evropske komisije, ki jih je prejela v okviru postopka notifikacije analize s predlaganimi obveznostmi. Agencija je v ponovljeni analizi ugotovila, da so na predmetnem trgu operaterji s pomembno tržno močjo družbe Alstar d.o.o., Amis d.o.o., Detel Global d.d., Eurotel d.o.o., Mega M d.o.o., Novatel d.o.o., Si.mobil d.d., Softnet d.o.o., T-2 d.o.o., Telekom Slovenije d.d., Telemach d.o.o. in Tušmobil d.o.o., za katere je ob upoštevanju načela sorazmernosti predlagala naložitev primernih obveznosti.

Agencija je na podlagi 204. člena ZEKom-1 pred sprejetjem ukrepov, ki bodo pomembno vplivali na trg, dolžna pridobiti in primerno upoštevati mnenje zainteresirane javnosti, pri čemer rok za zbiranje mnenj ne sme biti krajši od 30 dni. V skladu z navedenim je agencija 23. 5. 2014 na svojih spletnih straneh objavila ponovljeno analizo trga ter pozvala zainteresirano javnost, da do 22. 6. 2014 posreduje svoja mnenja in pripombe. Do izteka roka je agencija prejela mnenja in pripombe naslednjih družb:

- Alstar d.o.o., Obrežna ulica 170 a, 2000 Maribor (v nadaljevanju: Alstar),
- Amis d.o.o., Ulica Vita Kraigherja 3, 2000 Maribor (v nadaljevanju: Amis),
- Detel Global d.d., Pot za Brdom 102, 1000 Ljubljana (v nadaljevanju: Detel Global),
- Eurotel d.o.o., Tivolska cesta 50, 1000 Ljubljana (v nadaljevanju: Eurotel),
- IKT d.o.o., Jamnikova ulica 2, 2342 Ruše (v nadaljevanju: IKT),
- Mega M d.o.o., Šaleška cesta 2 A, 3320 Velenje (v nadaljevanju: Mega M),
- Novatel d.o.o., Mariborska cesta 86, 3000 Celje (v nadaljevanju: Novatel),
- T-2 d.o.o., Verovškova ulica 64 A, 1000 Ljubljana (v nadaljevanju: T-2) in
- Telekom Slovenije d.d., Cigaletova ulica 15, 1000 Ljubljana (v nadaljevanju: Telekom Slovenije).

Agencija v nadaljevanju povzema prejeta mnenja in pripombe operaterjev ter navaja način kako so bila upoštevana, ali razloge, zaradi katerih niso bila upoštevana. Agencija hkrati z odgovori na svojih spletnih straneh v celoti objavlja tudi prejeta mnenja in pripombe.

Mnenja in pripombe družbe Telekom Slovenije

Družba Telekom Slovenije v svojih pripombah uvodoma navaja, da pri operaterju T-2 manjka navedba, da operater storitve izvaja tudi z uporabo širokopasovnega dostopa preko bitnega toka družbe Telekom Slovenije.

Agencija odgovarja, da bo pri družbi T-2 navedbe glede izvajanja storitev ustrezno dopolnila, tako da bo zapisala, da družba T-2 v zadnjem času izvaja storitve tudi z uporabo širokopasovnega dostopa preko bitnega toka družbe Telekom Slovenije.

Družba Telekom Slovenije glede povezovanja alternativnih operaterjev z njenim omrežjem navaja, da je v analizi potrebno popraviti navedbo o povezovanju operaterjev s centralami družbe Telekom Slovenije na nivoju PX. Povezava na PX nivoju se v analizi omenja zgolj pri družbah T-2 in Amis, ne pa tudi pri družbi Detel Global, ki je na tem nivoju z družbo Telekom Slovenije delno povezana. Poleg tega je družba Detel Global z družbo Telekom Slovenije delno povezana tudi na SX in IX nivoju.

Agencija odgovarja, da bo na podlagi zgornjih navedb podatke glede medomrežnega povezovanja družbe Detel Global z omrežjem družbe Telekom Slovenije v analizi ustrezno popravila.

Družba Telekom Slovenije nadalje navaja, da naj se v analizi v delu, ki se nanaša na postopen prehod s TDM na all-IP omrežje družbe Telekom Slovenije, z namenom pravilnega prikaza dejanskega stanja, doda še besedilo: «V okviru optimizacije TDM omrežja se ukinjajo posamezne centrale na PX nivoju, tako da se dostopovni moduli (LC) povežejo na MGW/SGW opremo, ki je postavljena na lokacijah SX nivoja. Naročniki se prav tako priključijo na migracijsko centralo.» ter ustrezno dopolni prikaz na sliki 8.

Agencija bo navedeno dopolnitev upoštevala, tako da bo dodala naslednje besedilo: »Predhodno se v okviru optimizacije obstoječega TDM omrežja običajno ukinjajo še posamezne centrale na PX nivoju, tako da se dostopovni moduli (LC) povežejo na omenjeno migracijsko centralo preko MGW/SGW opreme, ki je nameščena na lokacijah SX nivoja.« ter dopolnila prikaz na sliki 8, tako da bo razvidna tudi optimizacija TDM omrežnih elementov.

V nadaljevanju družba Telekom Slovenije glede potrebnih kapacitet vmesnikov MGW/SGW izpostavi, da te ne bodo, kot to v analizi navaja agencija, uporabljene v največji meri za zagotovitev lastnih potreb zaključevanja klicev, kar argumentira z zmanjševanjem tržnega deleža družbe Telekom Slovenije v segmetnu IP telefonije in povečevanju deleža prometa, ki se zaključuje v omrežju družbe iz drugih omrežij. Družba pri tem navaja, da se prehod na »all-IP« izvaja v skladu s trendom padanja števila TDM priključkov, razpoložljivimi sredstvi za vlaganje v omrežje in razpoložljivim kadrom, pri čemer sledi ekonomski upravičenosti. Slednje pomeni, da se migracije izvajajo z minimalnimi investicijami, saj nova tehnologija prinaša minimalne prihranke pri stroških, ne prinaša pa nobenih dodatnih prihodkov. Tako se prehod izvaja predvsem zaradi upadanja TDM naročnikov in optimizacije sproščene opreme, pri čemer se ukinjajo posamezne centrale na PX nivoju, tako da se dostopovni moduli povežejo na višji nivo, kot je to družba predhodno že pojasnila. Po navedbah družbe bo popolna migracija iz TDM v IP izvedene šele takrat, ko se bo trend

zmanjševanja števila uporabnikov na TDM omrežju ustavil in bo znana ocena števila priključkov za katere se bo izvedla migracija. V sled zgoraj navedenega družba Telekom Slovenije meni, da je potrebno spremeniti navedbe v analizi, tako da bodo te odražale dejansko stanje: »Družba zaključuje večji delež prometa v omrežju iz lastnega omrežja, vendar je opazen trend zmanjševanja tega deleža. Vedno več potrebne kapacitete vmesnikov MGW/SGW bo uporabljene za zagotavljanje potreb zaključevanja klicev iz drugih omrežij. Ker bo postopek migracije potekal počasi in trajal še več let, je jasna potreba po dodatnih vmesnikih MGW/SGW, do katere bo prišlo le zaradi zahtevanega prehoda na IP medomrežno povezovanje.«

Agencija odgovarja, da se je glede dodatnih MGW/SGW zmogljivosti zaradi prehoda na IP medomrežno povezovanje z alternativnimi operaterji in dodatnih zmogljivosti zaradi prehoda s TDM na »all-IP« omrežje družbe Telekom Slovenije že opredelila v predmetni analizi ter še dodatno obrazložila v nadaljevanju svojih odgovorov na pripombe družbe Telekom Slovenije. Iz navedene obrazložitve je povsem jasno, da navedba družbe, da je potreba po dodatnih vmesnikih MGW/SGW vezana le na zahtevan prehod na IP medomrežno povezovanje, ne drži. Na podlagi zgornje obrazložitve se je agencija odločila, da obstoječih navedb v analizi ne bo spreminjala. Glede na pripombe, ki jih je v okviru javnega posvetovanja posredovala družba T-2, obstaja tudi na strani alternativnih operaterjev dejanski interes za postopen predhod na IP medomrežno povezovanje, kar pomeni, da bi se lahko na ta način zmanjšala potreba po dodatnih MGW/SGW zmogljivosti, ki bi jih sicer potrebovala družba Telekom Slovenije zaradi prehoda na IP medomrežno povezovanje. Agencija še dodaja, da se družba Telekom Slovenije dodatnim MGW/SGW zmogljivostim iz naslova prehoda s TDM na »all-IP« omrežje ne bo mogla izogniti, razen v primeru hkratne migracije večjega števila priključkov, da se na ta način s stališča potreb po dodatnih MGW/SGW zmogljivostim izogne za družbo najbolj neugodnemu stanju, ko bo razmerje med TDM in IP prometom, ki ga družba zaključuje svojim uporabnikom v lastnem omrežju, izenačeno.

V zvezi z obveznostjo dopustitve operatorskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe družba Telekom Slovenije predlaga spremembo dikcije, ki jo je v analizi zapisala agencija glede sledenja Priporočilu o ravnanju operaterjev v primeru nerazumnih zahtev za operatorski dostop v bolj imperativno obliko, z namenom da se vzpostavi mehanizem v primeru nerazumnih zahtev. Družba tako predlaga, da se stavek »Pri tem naj posamezni operaterji s pomembno tržno močjo sledijo Priporočilu o ravnanju operaterjev v primeru nerazumnih zahtev za operatorski dostop, ki ga je izdala agencija.« popravi tako, da se glasi: »Pri tem morajo posamezni operaterji s pomembno tržno močjo slediti Priporočilu o ravnanju operaterjev v primeru nerazumnih zahtev za operatorski dostop, št. 0073-23/2013/14 z dne 24.6.2013, ki ga je izdala agencija.«

Agencija odgovarja, da sprejema predlog družbe Telekom Slovenije glede spremembe dikcije, ki se nanaša na sledenje Priporočilu o ravnanju operaterjev v primeru nerazumnih zahtev za operatorski dostop, s čimer bo omenjeno priporočilo zavezujoče za vse operaterje. Agencija bo navedeno dikcijo popravila tako, da se bo glasila: »Pri tem morajo posamezni operaterji s pomembno tržno močjo slediti Priporočilu o ravnanju operaterjev v primeru nerazumnih zahtev za operatorski dostop, št. 0073-23/2013/14 z dne 24.6.2013, ki ga je izdala agencija.«

V nadaljevanju družba Telekom Slovenije pri obveznostih cenovnega nadzora in stroškovnega

računovodstva izpostavlja navedbe agencije, da se je ta pri nalaganju stroškovnih obveznosti oprla na dosedanje izkušnje, dobre prakse drugih regulatorjev ter določila Priporočila Komisije o zaključevanju klicev¹, ki naj bi bilo po mnenju agencije pravno zavezujoče. V zvezi s slednjim družba navaja, da 288. člen Pogodbe o delovanju Evropske unije določa veljavnost in učinek ukrepov, ki so na voljo institucijam EU. Navedeno priporočilo Komisije tako po mnenju družbe ni pravno zavezujoče, temveč ima le naravo napotka nacionalnim regulatornim organom pri izvrševanju njihovih obveznosti, kljub temu da 207. člen ZEKom-1 napotuje agencijo, da pri svojem delu v največji možni meri upošteva priporočila Evropske komisije.

Agencija odgovarja, da mora na podlagi 207. člena ZEKom-1 pri opravljanju svojih nalog v največji možni meri upoštevati priporočila Evropske komisije, izdana za uskladitev uporabe določb direktiv iz drugega odstavka 2. člena navedenega zakona. Poleg tega agencija tudi nikjer v analizi ni zapisala, da je omenjeno priporočilo Komisije pravno zavezujoče, kot to navaja družba Telekom Slovenije, temveč je navedla zgolj razloge in podlago za uporabo metode »pure LRIC«, ki jo priporoča Komisija. V primeru, da agencija ne bi upoštevala omenjenega priporočila, bi to privedlo k vetu na predlagane ukrepe s strani Evropske komisije, kar je gotovo znano tudi družbi Telekom Slovenije. Iz navedenih razlogov agencija v tem delu tako ne more slediti pripombam družbe Telekom Slovenije.

Družba Telekom Slovenije v nadaljevanju predstavi nekaj pripomb v zvezi z dejstvom, da model za izračun stroškovne cene ne vključuje vseh relevantnih stroškov. Družba agenciji očita, da ni vključila stroškov, ki niso neposredno odvisni od prometa, so pa nujni za zagotavljanje predmetne storitve. Ob tem družba navede tudi, da ni pripisanega deleža skupnih stroškov poslovanja, ki so potrebni za izvajanje vseh poslovnih funkcij operaterja. V nadaljevanju družba Telekom Slovenije agenciji še očita, da ne zagotavlja ustreznega donosa naložbe glede na vložena sredstva, kar ni v skladu s 106. členom ZEKom-1.

Agencija pritrjuje ugotovitvam družbe Telekom Slovenije, saj je ravno opisano značilnost BU LRIC modelov, ki priznavajo vključevanje zgolj in samo tistih prirastnih stroškov, ki operaterju nastanejo zaradi zagotavljanja storitve zaključevanja klicev drugim. Tako tudi 6. člen Priporočila Komisije natančno določa, da ti stroški ne smejo biti vključeni v izračun cene: »V modelu LRIC bi bilo treba ustrezni prirast opredeliti kot veleprodajno storitev zaključevanja govornih klicev za tretje stranke. To pomeni, da bi morali nacionalni regulatorni organi pri ocenjevanju prirastnih stroškov ugotoviti razliko med celotnimi dolgoročnimi stroški, ki jih ima operater, ko zagotavlja vse svoje storitve, in celotnimi dolgoročnimi stroški tega operaterja, ko ne zagotavlja veleprodajnih storitev zaključevanja klicev tretjim strankam. Treba je razlikovati med stroški, ki so odvisni od prometa, in stroški, ki niso odvisni od prometa, pri čemer je treba pri izračunavanju cen veleprodajnega zaključevanja klicev zanemariti stroške, ki niso odvisni od prometa. Priporočeni pristop za opredelitev ustreznih prirastnih stroškov bi bil, da se stroške, odvisne od prometa, pripiše najprej storitvam, ki niso storitve zaključevanja klicev, pri čemer se samo preostali stroški, odvisni od prometa, dodelijo veleprodajni storitvi zaključevanja klicev. To pomeni, da bi se reguliranim storitvam zaključevanja klicev dodelili samo stroški, ki se jim je mogoče izogniti, če se tretjim strankam storitev zaključevanja klicev ne zagotavlja več.« Agencija tako ugotavlja, da družba

¹ Priporočilo Komisije o regulaciji cen zaključevanja klicev v fiksni in mobilni omrežjih EU 2009/396/EC (OJ L 124/67 z dne 20.5.2009)

Telekom Slovenije pravzaprav razume izračun cene na podlagi čiste BU LRIC metodologije, vendar se ne strinja z njeno uporabo. Agencija v zvezi s tem odgovarja, da izbira metodologije ni predmet odločitve agencije, temveč je predpisana znotraj EU z omenjenim priporočilom Komisije. Uporaba kakršnekoli druge metodologije (denimo tudi BU LRIC+ ali FAC) bi imela za posledico veto na predlagane ukrepe s strani Evropske komisije, kar je gotovo znano tudi Telekomu Slovenije. Iz navedenih razlogov agencija tako ne more slediti pripombam družbe Telekom Slovenije glede uporabe drugačne metodologije za izračun stroškovne cene. Glede očitka, da agencija ne zagotavlja ustreznega donosa naložbe glede na vložena sredstva, agencija odgovarja, da uporabljeni model upošteva ustrezen donos na kapital WACC (Weighted Average Cost of Capital). WACC je agencija izračunala v začetku leta 2012 in ga tudi posredovala v vednost in v pregled družbi Telekom Slovenije. Od navedenega obdobja agencija uporablja strošek kapitala v višini 11,03% v svojih stroškovnih modelih. Agencija poudarja, da je operaterjem zagotovljen ustrezen donos na vloženi kapital (iz naslova zaključevanja klicev) in je povsem v skladu s Priporočilom komisije in obenem tudi z določbami 106. člena ZEKom-1.

V nadaljevanju družba Telekom Slovenije agenciji očita, da se nikjer v analizi ni opredelila do splošnih in skupnih stroškov, katerim se operaterji v prirastnem modelu očitno lahko izognejo. Družba nato navaja, da bodo operaterji morali te stroške torej preveliti na končne uporabnike ali druge storitve, saj agencija operaterjem določa cene, s katerimi ne bo mogoče pokriti vseh stroškov, ki izvirajo iz te storitve. Posledično bodo morale biti cene storitev na katere bodo operaterji prevzeli del stroškov nad učinkovito ravni.

Agencija odgovarja, da so pri opisani metodi v stroškovno ceno učinkovitega zagotavljanja storitev zaključevanja klicev drugim operaterjem zajeti le tisti dolgoročni prirastni stroški, ki dodatno nastanejo zaradi zagotavljanja navedene storitve drugim operaterjem, po tem ko so bili vsi stroški pred zagotavljanjem te storitve predhodno že razporejeni na vse druge storitve, ki jih izvaja operater, kar je agencija v analizi že obširneje pojasnila. Agencija je torej z navedeno metodo izračunala ceno, ki v celoti pokriva stroške zaključevanja klicev drugim operaterjem, ki nastanejo kot dodatni stroški, ki jih ima učinkoviti operater zaradi zagotavljanja še te storitve v svojem omrežju, kar pa seveda ni isto, kot če bi splošne in skupne stroške hkrati razporedili na vse storitve, vključno s storitvijo zagotavljanja zaključevanja klicev drugim operaterjem. Slednje teoretično pomeni, da bo operater več stroškov moral razporediti na druge storitve, ki jih izvaja, kar pa ne vodi nujno v povečanje maloprodajnih cen oziroma cen drugih veleprodajnih storitev, saj je trg zaključevanja klicev dvostranski trg, kar pomeni da bodo tudi drugi operaterji družbi Telekom Slovenije lahko zaračunali samo ceno učinkovitega zaključevanja klicev izračunano po isti metodi. V primeru simetričnega prometa med omrežji operaterjev je tako učinek znižanja cene popolnoma izničen.

Družba Telekom Slovenije v nadaljevanju navaja, da naj bi metodologija »pure« LRIC, ki jo je v svojem priporočilu določila Evropska komisija, vodila k večjemu poenotenju veleprodajnih cen zaključevanja klicev v EU, vendar pa družba po pregledu že izračunanih in uveljavljenih cen v posameznih državah članicah med slednjimi ugotavlja velika odstopanja. Tako nekatere cene, potrjene s strani Evropske komisije kot pravilne, zelo odstopajo navzgor ali navzdol in znašajo od 0,0404 pa vse do 0,256 € centa na minuto klica. Družba meni, da o enotnosti, ki naj bi jo prinašala izbrana metodologija tako ne moremo govoriti, hkrati pa navede tudi dejstvo, da je imelo na polovici leta 2014 le 12 od 28 držav članic EU uveljavljeno ceno, ki je izračunana na podlagi

navedenega cenovnega modela.

Agencija odgovarja, da je Evropska komisija s tem, ko je v Priporočilu o zaključevanju klicev za izračun cene izbrala metodo čistih dolgoročnih prirastnih stroškov, ki upošteva uporabo učinkovitih sodobnih tehnologij, želela zmanjšati vpliv neučinkovitosti posameznih operaterjev na izračunano ceno. Slednje je Komisija do neke mere dosegla, saj so se absolutne razlike med izračunanimi cenami v posameznih državah članicah zmanjšale. Prav tako so se omenjene cene zmanjšale na nivo, ki tudi pri asimetričnem medsebojnem prometu ne povzroča več velikih dodatnih stroškov za operaterje z negativno bilanco zaključenega prometa. Agencija še dodaja, da je večina držav, ki še ni uveljavila nove cene na podlagi navedenega priporočila bodisi v fazi opravljanja analize, javnega posvetovanja oziroma postopka notifikacije pri Evropski komisiji. Tako je pričakovati, da bo velika večina držav še v tem letu regulirala predmetni upošteveni trg z izdajo regulatornih odločb na podlagi navedenega priporočila.

Družba Telekom Slovenije nato povzema navedbe agencije glede uporabljenega modela omrežja učinkovitega operaterja, ki temelji na arhitekturi hipotetičnega omrežja naslednje generacije, katera omogoča prenos in distribucijo vseh storitev preko skupnega IP hrbtениčnega omrežja, kakor tudi medomrežno povezovanje na IP nivoju. Družba ob tem izpostavlja, da se velika količina prometa v omrežju Telekoma Slovenije še vedno zaključuje pri TDM uporabnikih, kar v analizi prav tako potrjuje agencija, ki navaja, da sta dve tretjini priključkov še vedno priključeni v TDM omrežju družbe, kljub temu pa medijskih prehodov agencija v modelu ne upošteva. Družba Telekom Slovenije zato meni, da je uporabljen model omrežja v nasprotju z dejanskim stanjem na slovenskem trgu ter navaja, da bi ta moral temeljiti na izbiri učinkovitih tehnologij, ki se lahko zagotovijo v obdobju, ki ga model obravnava. Družba navedeno pojasnjuje z dejstvom, da so vsi medomrežno povezani operaterji z omrežjem družbe Telekom Slovenije povezani preko TDM sistemov z uporabo vmesnikov MGW, kljub možnosti izvedbe neposredne IP medomrežne povezave. Razlog za to gre iskati tudi v regulaciji cen, saj bi operaterji za IP povezavo lahko zaračunali le simetrično ceno, medtem ko lahko pri TDM povezavi računajo na nesimetrično ceno. Družba še navaja, da bi se morebitni novi vstopnik, ki bi na trg vstopil danes, zelo verjetno odločil za nakup vmesnika MGW in s tem za izkoristek razlike v ceni. Družba ob tem dodaja, da se fiksni operaterji v tem trenutku povezujejo z mobilnimi operaterji le s pomočjo MGW vmesnikov, saj mobilna omrežja še nekaj časa ne bodo pripravljena na IP medomrežno povezovanje, čeprav že uporabljajo nekatere IP omrežne elemente. Prav tako pa se v TDM omrežju družbe zaključujejo tudi klici na številke v sili, zaradi česar bi hipotetični model učinkovitega operaterja že iz tega razloga moral vključevati tudi TDM omrežje in MGW vmesnike. URSZR, ki v Sloveniji upravlja centre za obveščanje, po navedbah družbe še več let ne bo pripravljen na prehod na NGN klic v sili, zato za zagotavljanje te storitve še vedno rabijo ISDN PRA priključke. Agencija bi to dejstvo morala upoštevati, v kolikor bi želela slediti Priporočilu Komisije o zaključevanju klicev, saj je hibridno TDM/NGN omrežje tisto, ki se lahko dejansko zagotovi v obdobju, ki ga model obravnava. Ker se v omrežju družbe Telekom Slovenije zaključuje največ fiksnega prometa v Sloveniji, bi agencija morala upoštevati dejansko razmerje med TDM in IP prometom v omrežju družbe Telekom Slovenije in dejstvo, da bo družba za prehod na »all-IP« omrežje potrebovala še nekaj časa. Družba tudi navaja, da bo z uvedbo IP medomrežnega povezovanja imela visoke dodatne stroške z zaključevanjem klicev k uporabnikom, ki se nahajajo v TDM omrežju, predvsem zaradi zaključevanja klicev iz omrežij drugih operaterjev, ki bodo potekali po IP medomrežni povezavi, ter večinoma ne zaradi lastnih

potreb. Družba bo tako morala investirati v dodatno opremo, predvsem vmesnike MGW in ustrezne licence, zato meni, da je nerazumno, da se ti stroški ne upoštevajo v stroškovnem modelu za izračun cen. V podkrepitev zgornjih navedb družba opozarja tudi na izsledke iz Raziskave o mesečnih izdatkih gospodinjstev za storitve elektronskih komunikacij 2013, ki jo je opravila agencija s pomočjo zunanjega izvajalca, iz katere izhaja, da je delež IP priključkov le 30 %, ob tem pa bi le 17 % uporabnikov zamenjalo svoj klasični priključek za IP priključek. Družba tako zaključuje, da je pred nami še več let trajajoč proces zamenjave tehnologije pri TDM naročnikih, kar je za operaterja bistveno dražji način prehoda na »all-IP« omrežje, ki se nikakor ne bo zgodil v roku enega leta.

Agencija v zvezi z navedbo družbe Telekom Slovenije, kjer oporeka uporabi modela omrežja učinkovitega operaterja, ki temelji na IP tehnologiji, odgovarja, da je to učinkovita tehnologija, ki jo je v tem trenutku možno zagotoviti, kar dokazujejo tudi omrežja alternativnih operaterjev, ki so izključno grajena na tej osnovi. Za učinkovito medomrežno povezovanje tako vmesniki MGW niso več potrebni, saj je njihova funkcija zgolj povezovanje TDM in IP omrežij. Dejstvo, da je večina priključkov družbe Telekom Slovenije še vedno priključenih v TDM omrežju družbe, ne preprečuje družbi uporabe novih tehnologij v transportnem delu omrežja ter s tem popolne zamenjave obstoječih večnivojskih telefonskih central s tehnologijo IP usmerjevalnikov in enonivojskih klicnih strežnikov oziroma IP central. Agencija ob tem dodaja, da morajo alternativni operaterji za medomrežno povezovanje z omrežjem družbe Telekom Slovenije uporabljati vmesnike MGW, prav zaradi obstoječega TDM omrežja družbe. Kljub temu da družba Telekom Slovenije razpolaga tudi z IP omrežjem, v preteklosti za izvedbo neposrednih IP povezav, ki niso bile regulirane, ni bilo pravih ekonomskih razlogov udeleženih, kar je razvidno tudi iz navedb družbe o možnosti izrabe nesimetričnih cen s strani operaterjev z enonivojskim omrežjem. Za uporabo vmesnikov MGW tako ne moremo iskati razlogov v učinkovitosti tehnologije temveč v zgoraj navedenih razlogih, ki pa jih agencija ne more upoštevati. Agencija glede medomrežnih povezav z mobilnimi operaterji, ki so v tem trenutku zaradi tehnoloških omejitev izvedene izključno s pomočjo MGW vmesnikov, dodaja, da slednje niso predmet regulacije tega upoštevne trga, glede zaključevanja klicev na številke v sili, ki se zaključujejo v TDM omrežju družbe pa dodaja, da je za tovrstne klice v analizi predvidela oblikovanje učinkovitih stroškovnih cen, kot to izhaja iz poglavja 6.4.3. predmetne analize. Kot že navedeno, agencija pri izračunu cene zaključevanja klicev tudi ne more upoštevati dejstva, da družba še ni izvedla prehoda na »all-IP« omrežje v celoti, zaradi česar bo družba po lastnih navedbah imela visoke dodatne stroške z zaključevanjem klicev k uporabnikom, ki se nahajajo v TDM omrežju, predvsem na račun klicev iz omrežij drugih operaterjev, ki bodo potekali po IP medomrežni povezavi, ter večinoma ne zaradi lastnih potreb, za kar bo družba morala investirati v dodatne MGW zmogljivosti. Agencija se glede navedb, da bo imela družba stroške z dodatnimi MGW zmogljivostmi predvsem zaradi zaključevanja klicev drugim operaterjem ne more strinjati. Iz podatkov, ki jih agenciji četrtno posredujejo operaterji o posredovanem in zaključenem prometu, namreč izhaja, da bi bile potrebne MGW zmogljivosti za zaključevanje klicev za potrebe zaključevanja drugim operaterjem izenačene z lastnimi potrebami pri tričetrtinskem deležu TDM prometa. Zmogljivosti za lastne potrebe bi bile maksimalne pri izenačenju TDM in IP prometa in bi znašale enako, kot da bi se 100 % prometa iz drugih omrežij zaključilo v TDM omrežje preko IP medomrežnih povezav. Ob tem podkrepljene navedbe družbe glede večjega števila uporabnikov, ki še niso pripravljeni na zamenjavo klasičnega telefonskega priključka za IP priključek, kar naj bi nakazovalo na še dalj časa trajajoč prehod na »all-IP« omrežje, ne spremenijo dejstva, da je mogoče v transportnem delu omrežja v celoti opraviti prehod na učinkovite IP tehnologije brez posegov v

obstoječo tehnologijo v dostopnem delu omrežja operaterja na katerega se povezujejo končni uporabniki. Sodobne MSAN naprave, ki se nahajajo v dostopnih vozliščih, namreč omogočajo vgradnjo linijskih kartic s podporo TDM telefoniji, kar končnim uporabnikom omogoča uporabo storitev klasične telefonije tudi v »all-IP« omrežju operaterja. Agencija tako v tem delu pripomb družbe Telekom Slovenije ne more upoštevati.

Družba Telekom Slovenije v nadaljevanju izpostavi navedbe agencije v predmetni analizi glede pozitivnih učinkov, ki jih bo uvedba predlagane stroškovne cene za zaključevanje klicev imela na končne uporabnike fiksnih govornih storitev. Družba ob tem opozarja agencijo, da je na trgu razlika med trenutno veljavno veleprodajno ceno in ceno, ki jo namerava uveljaviti agencija, v nekaterih primerih več kot desetkratna in da bi nenaden prehod na novo izračunano stroškovno ceno operaterjem predstavljal prevelik nenadni upad prihodkov, da bi se lahko učinkovito prilagodili novi stroškovni ceni, s tem da bi ustrezno in pravočasno zmanjšali lastne stroške. Po navedbah družbe namreč operaterji svoje aktivnosti povečini načrtujejo vsaj za eno leto vnaprej. Ob tem družba ugotavlja, da so se zaradi velikih razlik v izračunanih cenah posamezne države članice odločile za postopno znižanje cen v korakih, ki so trajali po eno leto. Družba zato agenciji predlaga, da najprej izračuna ceno za hibridno omrežje, ki naj vključuje vsaj vmesnike MGW, ter določi veljavnost te cene od 1.9.2014, izračunane »all-IP« cene pa s 1.9.2015 in na ta način omogoči primeren čas za prehod. Družba Telekom Slovenije še dodaja, da mora imeti operater možnost postavljanja takih cen, ki odražajo njegove stroške in vključujejo tudi pribitke, iz katerih lahko financira nadaljnji razvoj svojih storitev ter da brez investicij ne bo razvoja, kar bo na dolgi rok negativno in ne pozitivno vplivalo na ponudbo za končne uporabnike. Po mnenju družbe predstavlja stališče agencije, izraženo v tem postopku, znaten odmik od dosedanjih naziranj glede stroškovne naravnosti cen zaključevanja klicev in uvajanja ukrepov cenovne regulacije v več korakih (glide path). Ker se družbi Telekom Slovenije nalaga enoletna obveznost zagotavljanja obstoječih TDM medomrežnih povezav, bi morala agencija po mnenju družbe, v prehodnem obdobju upoštevati bolj realne cene zaključevanja klicev učinkovitega operaterja. Zaradi naložene obveznosti zagotavljanja obstoječih TDM medomrežnih povezav, družba v tem času tako sploh ne more uveljaviti modela učinkovitega operaterja, zaradi česar je naložitev predlagane cene za družbo Telekom Slovenije nepravilna.

Agencija odgovarja, da bo predlagana cena zaključevanja klicev, ki temelji na stroških učinkovitega operaterja, omogočila operaterjem učinkovitejšo oblikovanje maloprodajnih cen brez izkrivljanja ali omejevanja konkurence, kar pomeni, da bodo lahko uporabniki v celoti izkoristili ugodnosti v smislu izbire, cene in kakovosti storitev. Agencija tudi meni, da je bil operaterjem omogočen primeren čas za prilagoditev poslovanja, saj je po Priporočilu Komisije o zaključevanju klicev, ki je bilo sprejeto v letu 2009, predvidena uveljavitev stroškovno učinkovitih in simetričnih cen zaključevanja klicev že od konca leta 2012. Poleg tega pa je agencija analizo predmetnega trga, ki je bila kasneje ponovljena, predložila v javno posvetovanje že konec leta 2013. Agencija nadalje dodaja, da je v predhodnem odgovoru že navedla razloge zaradi katerih pri izračunu cene učinkovitega zaključevanja klicev ne more upoštevati hibridnega TDM/IP omrežja, ki ga predlaga družba Telekom Slovenije. Agencija še navaja, da je prav tako v interesu družbe Telekom Slovenije, da se ohranijo obstoječe TDM medomrežne povezave, saj v tem primeru družbi ni potrebno investirati v dodatne MGW zmogljivosti, ki bodo sicer v obdobju prehoda na »all-IP« omrežje potrebne za zaključevanje klicev iz drugih omrežij, ki bodo že imela vzpostavljeno IP medomrežno povezavo z družbo. Prav tako pa je interes za ohranitev obstoječih TDM povezav do ukinitve TDM komutacijskih centrov s

strani družbe Telekom Slovenije v svojih pripombah že izkazala tudi družba T-2, kar pomeni da obstaja interes za samostojen medsebojni dogovor operaterjev.

Družba Telekom Slovenije v zadnjem delu svojih pripomb izpostavlja, da iz predmetne analize ni razvidno kaj se bo zgodilo z morebitnimi novimi vstopniki, ki se bodo na trgu pojavili po opravljeni analizi in izdaji regulatornih odločb operaterjem s pomembno tržno močjo. Družba meni, da bi agencija morala predvideti mehanizem, kako bo takšne operaterje čim prej opredelila za operaterje s pomembno tržno močjo in jim določila ceno zaključevanja klicev v nastala omrežja. Da bi se izognili sprožanju medoperaterskih sporov družba predlaga, da agencija pri določitvi cene zaključevanja klicev obrazloži in zapiše, da bo izračunana oziroma vsakokrat veljavna cena veljala tudi za novo vstopajoče operaterje, ki v času opravljanja analize še niso delovali na trgu, katerim bo položaj operaterja s pomembno tržno močjo ugotovljen in obveznosti naložene naknadno v najkrajšem možnem času skladno z dejanskim stanjem na predmetnem trgu.

Agencija v zvezi z naložitvijo obveznosti morebitnim novim vstopnikom na trgu po opravljeni analizi odgovarja, da je na podlagi ZEKom-1 za vsakršno določitev položaja operaterja s pomembno tržno močjo in naložitev obveznosti potrebno predhodno opraviti novo analizo upoštevnega trga. Agencija analize upoštevne trgov opravlja v rednih časovnih obdobjih, v kolikor pa se konkurenčne razmere na predmetnem trgu bistveno spremenijo, lahko analizo opravi tudi prej. Operaterji imajo poleg tega možnost, da se z novimi vstopniki sami dogovorijo glede cene zaključevanja klicev v nastala omrežja oziroma drugih pogojev, pri čemer pa imajo veliko izhodiščno pogajalsko moč, saj sami določajo maloprodajne cene klicev v omrežja novih vstopnikov. V kolikor sporazuma nikakor ni mogoče doseči, se lahko pred agencijo sprožijo tudi ustrezni postopki. Istočasno želi agencija na tem mestu opozoriti na dejstvo, da je trenutno v fazi priprave tudi novo Priporočilo EK o upoštevne trgov v okviru katerega je bila izpostavljena tudi navedena problematika.

Mnenja in pripombe družbe Amis

Družba Amis v svojih pripombah uvodoma predlaga, da agencija bolj jasno opredeli, kdaj bodo morali operaterji uveljaviti ceno zaključevanja klicev. Iz predmetne analize po navedbah družbe izhaja, da mora cena začeti veljati v naslednjem veleprodajnem obračunskem obdobju (z začetkom naslednjega meseca) po začetku veljavnosti posameznih regulatornih odločb na predmetnem upoštevne trgu. Po mnenju družbe to pomeni, da če bo odločba izdana konec meseca, bo moral operater uveljaviti cene s prvim dnevom naslednjega meseca, kar pa ni izvedljivo, saj bodo prilagoditve nujne, implementacijski rok pa prekratek. V tem primeru družba predlaga, da imajo operaterji najmanj en mesec časa za uvedbo sistema.

Agencija odgovarja, da je družba Amis pravilno razumela kdaj začne veljati predlagana cena zaključevanja klicev. Operaterji bodo tako morali po začetku veljavnosti posameznih odločb ceno zaključevanja klicev prilagoditi že pred naslednjim obračunskim obdobjem, vendar le v svojih vzorčnih ponudbah za medomrežno povezovanje. Za prilagoditev sistemov za obračun pa bodo operaterji imeli še dodaten mesec dni časa, saj se obračuni izvajajo šele po izteku obračunskega obdobja. Agencija tako meni, da bo za potrebne prilagoditve dovolj časa, poleg tega pa so operaterji z bodočimi spremembami seznanjeni že iz predlaganih obveznostih predmetne analize.

V nadaljevanju družba izpostavi problematiko klicev na brezplačne (080) in premijske številke (090), ki jo je sicer že izpostavila v pripombah na prejšnjo analizo trga in do katere se je v odgovoru opredelila tudi agencija. Družba Amis se strinja z dopolnitvijo izreka odločbe v okviru obveznosti enakega obravnavanja, vendar pa opozarja, da to navedene problematike ne bo rešilo. Družba še dodaja, da je trg premijskih storitev v Sloveniji zelo razvit, vendar obstoječe prakse, ki so izrazito nekonkurenčne, onemogočajo poslovanje operaterjem kot je Amis. Družba ob tem zagovarja stališče, da takšna ravnanja niso skladna z veljavnimi pravili ter se nadeja primerne ureditve, v skrajnem primeru pa bo prisiljena zaščito svojega položaja uveljaviti v za to namenjenih postopkih.

Agencija odgovarja, da se zaveda navedene problematike, zato jo je v predmetni analizi obravnavala v okviru danih možnosti ter pri obveznosti enakega obravnavanja posebej izpostavila, da morajo operaterji enako obravnavati tudi klice na posebne številke, kar pomeni, da bodo morali operaterji tovrstne klice, ki izvirajo iz drugih omrežij, zaključevati enakovredno klicem, ki izvirajo od lastnih končnih uporabnikov v omrežju posameznega operaterja, predvsem z namenom da se prepreči, da bi večji operater manjšim postavljajl neenakovredne pogoje za dostop do storitev ponudnikov na posebnih številkah, ki se nahajajo v omrežju takšnega operaterja. Agencija ob tem dodaja, da je z vidika preglednosti cenovnih pogojev za uporabo storitev z dodano vrednostjo povsem neprimerno, da se maloprodajne cene posamezne storitve razlikujejo glede na omrežje iz katerega izvira klic končnega uporabnika. Za ponudnika storitve z dodano vrednostjo to pomeni, da mora pri oglaševanju svoje storitve v množičnih medijih in javnosti navajati ceno storitve za vsako omrežje posebej. Agencija bo zato v prihodnje poskušala to problematiko, v kolikor bo mogoče, posebej obravnavati.

Mnenja in pripombe družbe Detel Global

Družba Detel Global je skoraj v celoti ponovila pripombe, ki jih je podala že v postopku javnega posvetovanja na prejšnjo analizo upoštevne trga. Družba tako v svojih pripombah tudi na ponovljeno analizo uvodoma predlaga daljše prehodno obdobje, tako da cene ostanejo nespremenjene do 1.1.2015, čemur pa bi sledilo postopno nižanje cen do 1.1.2016. Družbe Detel Global slednje obrazloži s tem, da je v začetku meseca decembra 2013 izdatno investirala v TDM medomrežne povezave z družbo Telekom Slovenije, ki jih je vzpostavila na PX nivoju z namenom prihranka in nižanja stroškov za zaključevanje klicev v omrežje navedene družbe. Investicija bi se družbi po lastnih izračunih povrnila do konca leta 2014, zato bi nižanje medoperaterskih cen zaključevanja klicev pred koncem navedenega obdobja družbi povzročilo veliko izgubo. Družba ob tem navaja, da je sama investirala v nekaj, kar se ukinja, o tem pa v družbi niso bili obveščeni. Družba Detel Global poleg navedenega v pripombah na ponovljeno analizo dodatno izpostavi navedbe agencije v predmetni analizi glede skrajnega roka, ki ga je Evropska komisija podala za uveljavitev učinkovitih cen zaključevanja klicev s strani nacionalnih regulatornih organov. Po Priporočilu Komisije o zaključevanju klicev, ki ga v analizi navaja agencija, naj bi bilo prehodno obdobje, od sprejetja slednjega v letu 2009 do konca leta 2012, dovolj dolgo za prilagoditev poslovanja operaterjev. V zvezi s tem družba Detel Global izpostavi 288. člen Pogodbe o delovanju Evropske unije, ki določa, da priporočila niso zavezujoča, kar bi agencija morala upoštevati pri nalaganju ukrepov in oceni njihove vzdržnosti za operaterje.

Agencija odgovarja, da je svoje stališče glede predlaganega prehodnega obdobja že obrazložila v odgovorih na pripombe družbe Telekom Slovenije, tako da ne more slediti predlogu družbe Detel Global, ki predlaga daljše prehodno obdobje predvsem zaradi povrnitve izdatnih investicij v TDM medomrežne povezave z družbo Telekom Slovenije na PX nivoju. Agencija ob tem navaja, da bi lahko družba ob spremljanju regulacije predmetnega upoštevnega trga in zadnjih notifikacijah opravljenih pri Evropski komisiji s strani drugih držav, predvidela znižanje cen zaključevanja klicev tudi v Sloveniji, prav tako pa bi se lahko o tem pri agenciji tudi kadarkoli dodatno informirala. Agencija namreč ne pozna poslovnih načrtov posameznih operaterjev, zato jim tudi ne more vnaprej svetovati. Glede pripombe družbe Detel Global, da priporočila niso pravno zavezujoča, agencija odgovarja, da mora na podlagi 207. člena ZEKom-1 pri opravljanju svojih nalog v največji možni meri upoštevati priporočila Evropske komisije, izdana za uskladitev uporabe določb direktiv iz drugega odstavka 2. člena navedenega zakona, kot je to že podrobneje obrazložila v odgovorih na pripombe družbe Telekom Slovenije.

V nadaljevanju družba Detel Global ugotavlja, da je lastna izračunana cena družbe za zaključevanje klicev višja od cene ki jo predlaga agencija, zato predlaga, da cene ostanejo na enaki ravni kot so sedaj. Analiza, ki jo je opravila družba, namreč kaže, da lahko že minimalna sprememba cen pomeni nekonkurenčnost družbe in posledično njeno nezmožnost, da bi s tako nizko regulirano ceno v prihodnosti še pozitivno poslovala. Posledično bo morala družba zaradi tako drastične regulacije s strani agencije izstopiti iz telekomunikacijske dejavnosti. Družba je namreč v preteklih dveh letih prestala proces finančnega prestrukturiranja, v katerem je morala vse stroške znižati na minimum, zato je za prihodnje pozitivno poslovanje družbe nujno, da se načrtovani prihodki družbe ne zmanjšujejo, kar pa pomeni, da družba ne sme in ne more dopustiti nižanja ne medoperaterskih niti maloprodajnih cen. Po izkušnjah družbe naj bi, v kolikor se bodo začele spreminjati maloprodajne cene, to drastično vplivalo na poslovanje družbe, česar družba ne bo mogla zdržati. Poleg tega po navedbah družbe agencija v predmetni analizi poudarja, da naj bi operaterji svoje prihodke načrtovali tudi z drugimi storitvami in tako pokrivali oziroma zmanjševali razliko zaradi nižjih cen zaključevanja klicev, ob tem pa družba opozarja, da vsi operaterji drugih storitev ne opravljajo in tako nimajo drugih prihodkov. Družba tako meni, da se lahko regulacija upoštevnega trga, kot jo je pripravila agencija, pojmuje kot poskus izrinjanja malih operaterjev s trga in uvajanja monopola operaterjev, ki ponujajo celotno ponudbo storitev.

Agencija je v zvezi z izračunom cene zaključevanja klicev podala podrobno razlago v odgovorih na pripombe družbe Telekom Slovenije. Agencija ne pozna metodologije na podlagi katere je družba Detel Global izračunala svojo lastno ceno za zaključevanje klicev, zato tega tudi ne more relevantno komentirati. Agencija še dodaja, da metodologija predlagana s strani Evropske komisije v Priporočilu o zaključevanju klicev razporeja več stroškov na ostale storitve, ki pa jih lahko izvaja tudi drugi operater, pri tem so kot storitve mišljene tudi različne vrste klicev vključno z dostopom, kar ne pomeni nujno, kot to navaja družba Detel Global, da so operaterji, ki ponujajo samo javno dostopne telefonske storitve v slabšem položaju glede na operaterje, ki ponujajo celotno paleto storitev. Poleg tega agencija poudarja, da Priporočilo Komisije o zaključevanju klicev, ki je bilo sprejeto in javno objavljeno v letu 2009, že od konca leta 2012 predvideva stroškovno učinkovite in simetrične cene zaključevanja klicev. Prav tako je agencija analizo predmetnega trga, ki je bila kasneje ponovljena, objavila v javno posvetovanje že konec leta 2013. Agencija tako meni, da je bil

operaterjem omogočen primeren čas za prilagoditev poslovanja, kakor tudi za pripravo mnenj in pripomb na predmetno analizo.

Družba Detel Global v zaključku komentira stroškovni model, na podlagi katerega je agencija izračunala ceno zaključevanja klicev, katerega pa operaterji ne morejo preveriti. Po navedbah družbe stroškovni model ni razdelan, niti ni pojasnjeno oziroma podrobno obrazloženo za kakšen stroškovni model gre, zato družba težko posreduje pripombe, saj bi želela najprej podrobno obrazložitev modela. Družba zato poziva agencijo da dodatno pojasni kako je izračunala navedeno ceno in razkrije vse parametre, ki jih je vključila v model. Družba tudi predlaga agenciji, da določi rok za podajo dodatnih pripomb na tako podrobno predstavljen model. Družba dalje navaja, da je izračunala svoje stroške, ki pa so veliko višji od tistih, ki jih navaja agencija, pri čemer družba ni upoštevala stroškov omrežja. Družba zato pričakuje, da bo agencija pojasnila kaj to pomeni za maloprodajni trg, glede na to da v sami analizi govori tudi o vplivu sprememb veleprodajnih cen na maloprodajne. Ob tem družba naproša agencijo za pojasnilo glede tega ali se lahko pričakuje, da bodo cene zaključevanja klicev v EU še nižje kot v Sloveniji in kakšne so regulirane cene v drugih evropskih državah. Ker je Slovenija v primerjavi z drugimi državami majhna, bi družba pričakovala, da bo ekonomija obsega v drugih državah še dodatno znižala cene. Družba namreč sodeluje na mednarodnem trgu z drugimi operaterji a trenutno nima nikakršnih indikatorjev, da bi tuji operaterji v letu 2014 planirali znižati cene na nivo ali celo pod nivo cen, ki jih predlaga agencija.

Agencija odgovarja, da je v predmetni analizi podrobno obrazložila uporabljen stroškovni model s katerim je izračunala ceno učinkovitega zaključevanja klicev, zato ne more sprejeti pripombe družbe Detel Global, da ta v zvezi z modelom ne more posredovati pripomb zaradi pomanjkanja informacij glede uporabljenega modela in izračuna cene. Agencija ob tem navaja, da ima družba možnost za vpogleda v dele stroškovnega modela, ki ne vsebujejo podatkov, ki so bili označeni kot poslovna skrivnost, in podajo dodatnih pripomb še v okviru upravnega postopka pred izdajo regulatorne odločbe o določitvi operaterja s pomembno tržno močjo, prav tako pa je imela to možnost že v času javnega posvetovanja. Agencija glede višine izračunanih lastnih stroškov družbe Detel Global, ki so veliko višji od stroškov, ki jih v analizi navaja agencija, ne more podati ustreznega komentarja, saj, kot je agencija navedla že v odgovoru na predhodno pripombo družbe, ne pozna metodologije, ki jo je pri tem uporabila družba. V zvezi z vplivom veleprodajnih cen na maloprodajne, agencija družbi odgovarja, da bodo nižje veleprodajne cene omogočale postavljanje nižjih maloprodajnih cen klicev v druga omrežja, kar lahko rezultira tudi v izenačitvi cen klicev v omrežju s cenami izven omrežja predmetnega operaterja. Glede vprašanja družbe Detel Global o prihodnjih cenah zaključevanja klicev v EU in tistih, ki so že regulirane, agencija odgovarja, da lahko pričakujemo gibanje okrog cene, ki jo je v predmetni analizi predlagala agencija. Kakšen je trenutni razpon reguliranih cen pa je v svojih pripombah navedla že družba Telekom Slovenije.

Mnenja in pripombe družbe T-2

Družba T-2 v uvodu svojih pripomb poudari, kar je izpostavila že v pripombah na predhodno analizo predmetnega trga, da pričakuje, da bo agencija pogosto opravljala analize trga ter s tem zagotovila učinkovito konkurenco vseh akterjev na trgu. Ob tem družba pozdravlja, da je agencija v ponovljeni analizi ažurirala seznam operaterjev s pomembno tržno močjo, katerim je tudi določila obveznosti.

Agencija odgovarja, da so časovna obdobja opravljanja analiz odvisna tudi od konkurenčnih razmer na upoštevni trgih. Agencija analize upoštevni trgov opravlja v rednih časovnih obdobjih, v kolikor pa se konkurenčne razmere na predmetnem trgu bistveno spremenijo, lahko analizo opravi tudi prej. V času med posameznimi analizami imajo operaterji sicer možnost, da se z novimi vstopniki sami dogovorijo glede cene zaključevanja klicev v nastala omrežja oziroma drugih pogojev, kot je agencija že obrazložila v odgovorih na pripombe družbe Telekom Slovenije. V kolikor sporazuma nikakor ni mogoče doseči, se lahko pred agencijo sprožijo tudi ustrezni postopki.

Nadalje družba T-2 v zvezi z navedbo agencije v predmetni analizi, da bo morala družba Telekom Slovenije še najmanj eno leto omogočiti obstoječe TDM medomrežne povezave, meni, da je glede na količino obstoječih TDM komutacijskih centrov družbe Telekom Slovenije smiselno ohraniti TDM medomrežne povezave na tistih lokacijah, kjer družba Telekom Slovenije še vedno uporablja TDM komutacijske centre, in sicer do ukinitve le teh s strani družbe Telekom Slovenije. Po mnenju družbe T-2 bodo tako imeli tudi ostali operaterji možnost optimalne izrabe obstoječe opreme za medomrežne povezave in njeno postopno nadomestitev.

Agencija odgovarja, da je družbi Telekom Slovenije naložila enoletno prehodno obdobje s polletnim odpovednim rokom v katerem mora družba še naprej zagotavljati obstoječe TDM medomrežne povezave, predvsem zaradi lažjega prehoda alternativnih operaterjev na IP povezljivost. Družba Telekom Slovenije lahko TDM povezave zagotavlja tudi po izteku tega obdobja, vendar pa za to ne bo več obvezana. Glede na pripombe, ki jih je v okviru postopka javnega posvetovanja predmetne analize posredovala družba Telekom Slovenije, bo imela družba z uvedbo IP medomrežnega povezovanja v obdobju prehoda na »all-IP« omrežje velike dodatne stroške z zaključevanjem klicev k uporabnikom, ki se nahajajo v TDM omrežju družbe, predvsem iz naslova zagotovitve dodatnih MGW zmogljivosti. Iz tega razloga agencija meni, da je tudi v interesu družbe Telekom Slovenije, da se obstoječe TDM povezave ohrani do ukinitve TDM komutacijskih centrov, za kar se bodo lahko operaterji medsebojno tudi sami dogovorili.

Mnenja in pripombe družb Eurotel in Novatel

Družbi Eurotel in Novatel v svojih pripombah, ki sta jih agenciji posredovala ločeno, uvodoma izpostavita položaj operaterja s pomembno tržno močjo, ki jima je bil ugotovljen v predmetni analizi, kljub njenemu majhnemu tržnemu deležu. Družba Eurotel predlaga tudi sestanek z agencijo, kjer bi razjasnili kako je mogoče, da je družba določena za operaterja s pomembno tržno močjo kljub nizkemu številu naročnikov.

Agencija odgovarja, da velikost operaterja ne vpliva na določitev operaterja s pomembno tržno močjo, temveč obstoj lastnega omrežja v katerem se zaključujejo klici končnih uporabnikov. Iz navedenega izhaja, da je vsak operater, ki zaključuje klice v lastnem omrežju, operater s pomembno tržno močjo na predmetnem trgu, saj ima v lastnem omrežju pri zaključevanju klicev k lastnim končnim uporabnikom 100 % tržni delež. Pojasnilo (Explanatory Note) k priporočilu Komisije o

upoštevnih trgov² pri tem navaja, da vsak trg zaključevanja klicev v posameznem fiksnem omrežju predstavlja monopolni trg, ki se ne nagiba k učinkoviti konkurenci, saj so končni uporabniki nezmožni sami sistematično vzpostaviti svoje lastno zaključevanje klicev.

Nadalje družbi Eurotel in Novatel izpostavita visoke investicijske stroške za vzpostavitev TDM medomrežne povezave z družbo Telekom Slovenije in povezane visoke operativne stroške, ki pri IP povezovanju z drugimi operaterji niso prisotni. Družbi namreč v preteklosti kljub večkratnemu povpraševanju z družbo Telekom Slovenije IP medomrežne povezave nista mogli vzpostaviti. Družba Eurotel tudi navaja, da ne more sprejeti predlagane cene zaključevanja klicev, dokler ni omogočeno IP medomrežno povezovanje ter predlaga, da se rok za pripombe podaljša z namenom, da lahko družba predstavi svoja dejstva.

Agencija odgovarja, da bo z regulatorno odločbo družbi Telekom Slovenije naložena obveznost neposrednega IP medomrežnega dostopa na razumno zahtevo operaterjev, kar bo operaterjem znižalo stroške medomrežnega povezovanja. Iz navedenega razloga agencija meni, da ni potrebe po podaljšanju roka za pripombe. Ne glede na navedeno, pa 90. člen ZEKom-1 določa, da imajo operaterji javnih komunikacijskih omrežij pravico in dolžnost, da se medsebojno pogajajo o medomrežnem povezovanju za zagotovitev javnih komunikacijskih storitev zaradi zagotavljanja storitev in njihovega medsebojnega delovanja.

V nadaljevanju družbi Eurotel in Novatel v zvezi z opredelitvijo trga proizvodov in storitev v predmetni analizi navajata, da lahko poslovni uporabnik preko IP PBX klicnega strežnika, ki je nameščen pri uporabniku in funkcije LCR (Least Call Routing) sam izbira cenejše klice na zeleno lokacijo.

Agencija odgovarja, da je omenjen scenarij možen samo pri posredovanju klicev, nikakor pa ne pri zaključevanju klicev, saj lahko takšnemu uporabniku klice zaključuje samo operater, katerega naročnik je takšen uporabnik.

Družbi Eurotel in Novatel nadalje navajata primer maloprodajnih cen, kjer družba Telekom Slovenije svojim končnim uporabnikom zaračunava 4,25- kratnik, omenjeni družbi pa le 1,64 (Eurotel) oz. 1,3 (Novatel) kratnik veleprodajne cene za zaključevanje klicev, visoko ceno pa opravičuje z visoko veleprodajno ceno za zaključevanje klicev v druga omrežja. Ob tem družba Novatel navaja, da je njihova maloprodajna cena za klice v omrežje družbe Telekom Slovenije za 50 % nižja od cene, ki jo družba Telekom Slovenije zaračunava svojim končnim uporabnikom za klice v lastnem omrežju.

Agencija odgovarja, da bo predlagana cena zaključevanja klicev, ki temelji na stroških učinkovitega operaterja, omogočila operaterjem učinkovitejše oblikovanje maloprodajnih cen brez izkrivljanja ali omejevanja konkurence, kar pomeni, da bodo lahko uporabniki v celoti izkoristili ugodnosti v smislu izbire, cene in kakovosti storitev. Ob tem želi agencija izpostaviti, da v okviru svojih pristojnosti regulira veleprodajne cene klicev, ne regulira pa maloprodajnih. V primeru, da operater svojim končnim uporabnikom zaračunava previsoke cene, bodo le ti na konkurenčnem trgu, kjer imajo na

² https://ec.europa.eu/digital-agenda/sites/digital-agenda/files/sec_2007_1483_2_0.pdf, dostop na dan 2.7.2014

voljo izbiro med različnimi operaterji, poiskali takšno ponudbo, ki bo njim zagotavljala ustrezno kakovost po ustrezni ceni. Zato agencija odgovarja, da operater, ki zaračunava tako visoke cene, tvega izgubo svojih končnih uporabnikov, zaradi njihovega potencialnega prehoda k drugim, ugodnejšim ponudnikom.

Družba Novatel v zaključku prosi za podaljšanje roka za oddajo pripomb, saj želi aktivno sodelovati in predstaviti vse argumente za dopolnitev svojih pripomb.

Agencija meni, da je bil operaterjem omogočen primeren čas za pripravo mnenj in pripomb na predmetno analizo, predvsem glede dejstva, da je bila analiza predmetnega upoštevne trga, ki je bila kasneje ponovljena, že dana v javno posvetovanje konec leta 2013. Agencija tudi meni, da dodatni argumenti družbe skladno z vsem prej napisanim ne bi spremenili zaključkov analize, zaradi česar se agencija ni odločila za podaljšanje roka za posredovanje mnenj in pripomb.

Mnenja in pripombe družb Alstar, IKT in Mega M

Družbe Alstar, IKT in Mega M v svojih pripombah ločeno posredovanih pripombah, ki jih je agencija prejela ob zaključku javnega posvetovanja, prosijo za podaljšanje roka za oddajo pripomb na analizo predmetnega upoštevne trga do 18.7.2014, zaradi izdelave študij vpliva predlaganega nenadnega znižanja cene zaključevanja klicev na poslovanje omenjenih družb. Ker študije še niso dokončane, družbe v roku namreč ne morejo podati ustrezno argumentiranih odgovorov. Ob tem družbe navajajo, da pomeni predlog agencije za njihovo poslovanje bistveno poslabšanje razmer, saj ukinja asimetrijo cen, hkrati pa za desetkratnik znižuje regulirano ceno. Tak ukrep po mnenju družb povečuje konkurenčno prednost večjih operaterjev in posledično zmanjšuje konkurenčnost manjših.

Agencija odgovarja, da Priporočilo Komisije o zaključevanju klicev, ki je bilo sprejeto v letu 2009, že od konca leta 2012 predvideva stroškovno učinkovite in simetrične cene zaključevanja klicev. Prav tako je agencija analizo predmetnega trga, ki je bila kasneje ponovljena, objavila v javno posvetovanje že konec leta 2013. Agencija tako meni, da je bil operaterjem omogočen primeren čas za prilagoditev poslovanja, kakor tudi za pripravo mnenj in pripomb na predmetno analizo. Agencija tudi odgovarja, da omenjeno priporočilo Komisije predvideva asimetrijo cen v prehodnem obdobju samo za nove vstopnike na trgih mobilne telefonije, dokler ti ne dosežejo minimalnega učinkovitega obsega, medtem ko lahko novi vstopniki na trgih fiksne telefonije dosežejo nizke stroške na enoto s tem, da svoj promet usmerijo na povezave z veliko prometa oz. najamejo ustrezne povezave pri večjih operaterjih, skladno s čimer ti niso upravičeni do asimetrije. Poleg tega je vsak operater, ki zaključuje klice v lastnem omrežju, operater s pomembno tržno močjo na predmetnem trgu, saj ima v lastnem omrežju pri zaključevanju klicev k lastnim končnim uporabnikom 100 % tržni delež. Pojasnilo (Explanatory Note) k priporočilu Komisije o upoštevne trgih³ pri tem navaja, da vsak trg zaključevanja klicev v posameznem fiksnem omrežju predstavlja monopolni trg, ki se ne nagiba k učinkoviti konkurenci, saj so končni uporabniki nezmožni sami sistematično vzpostaviti svoje

³ https://ec.europa.eu/digital-agenda/sites/digital-agenda/files/sec_2007_1483_2_0.pdf, dostop na dan 2.7.2014

lastno zaključevanje klicev. Skladno z vsem navedenim agencija meni, da izdelave posameznih študij ne bi vplivale na zaključke, do katerih je v analizi prišla agencija. Iz navedenih razlogov se agencija tako ni odločila za podaljšanje roka za posredovanje mnenj in pripomb na predmetno analizo.

**po pooblastilu št. 0202-1/2014/9-
z dne 24.06.2014**

Nataša Kocjančič
Vodja sektorja za pošto